

Hieronim E. Wyczawski

"Mapa administracyjna Diecezji Tarnowskiej", Jan Rzepa, Warszawa 1977 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 17/1, 304-305

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

darczych. Zwrócił uwagę na sytuację materialną niektórych zwolenników nowatorstwa, jak Pileckiego i Stadnickiego, sugerując istnienie związku między nią a ich przejściem do reformacji. Na uwagę zasługuje też ustalenie powiązań rodzinnych czy sąsiedzkich między poszczególnymi rodzinami protestanckimi w diecezji i w Polsce, które zwiększało poczucie ich siły w wystąpieniach antykościelnych. Ponadto obraz rozwoju protestanckiej reformacji uzupełnił autor pewnymi uściśleniami, jak np. że Krzysztof Pilecki w Łańcucie nie usunął w 1548 r. duchownych z kościoła parafialnego. Zwrócił także uwagę na niezależną pozycję Dubiecka Stadnickich w stosunku do Zboru małopolskiego, co osłabiało jedność tego ostatniego. Ustalił wreszcie w sposób przekonujący liczbę kościołów, zabranych katolikom przez protestanckich kolatorów, przy czym okazało się, że była ona przynajmniej w tym okresie mniejsza niż dotąd przyjmowano.

W odniesieniu do duchownych, którzy przeszli do protestanckiej reformacji (12), zwrócił autor uwagę na ich związki z protestanckimi rodzinami w diecezji. W nich właśnie siedmiu duchownych w swej działalności reformacyjnej miało oparcie. Pięciu duchownych reformatorów w diecezji było przybyszami z innych diecezji. W stosunku do najgłośniejszego później reformatora Marcina Krowickiego praca ks. Śliwy nie wnosi nowych elementów. To samo trzeba powiedzieć o wypowiedziach autora o ks. Stanisławie Orzechowskim. Pod koniec rozprawki przedstawił autor wysiłki bp. Jana Dziaduskiego, jakie podejmował, głównie na synodach, by zatamować rozwój protestantyzmu w swej diecezji.

Sądzę, że autor, znany już chlubnie ze swych prac nie tylko o diecezji przemyskiej, ale i o Cerkwi prawosławnej oraz grecko-katolickiej (*Historia Kościoła w Polsce*, t. 1 Poznań 1974 s. 254—256. 383—391; t. 2 s. 87—100. 259—261. 309—323. 458—478. 481—486). ukończy studium o reformacji w diecezji przemyskiej w następnych dziesięcioleciach XVI i XVII w. i ogłosi je w którymś z pism naukowych.

Hieronim E. Wyczawski

Jan R z e p a, *Mapa administracyjna Diecezji Tarnowskiej*, Warszawa (1977), Druk. PPWK, cm 107 × 114.

Po opublikowaniu dwóch gruntownych *Schematyzmów Diecezji Tarnowskiej*, na rok 1972 i 2-tomowego na rok 1977 (zob. rec. w STV 16 (1978) nr 1 s. 259—263), ks. J. R z e p a wydał z kolei mapę wymienionej diecezji, przedstawiającą stan z 1976 r. Nie jest to mapa o przekroju historycznym, lecz — jak zaznaczono w jej tytule — o charakterze wyłącznie kościelno-administracyjnym. Stąd podane w niej elementy treściowe zostały przez autora bardzo ograniczone. Nie uwzględniono więc na terenie diecezji granic politycznych, jak województw i gmin, a z geografii oznaczono tylko rzeki, większe jeziora, linie kolejowe oraz ważniejsze drogi. Mapa nie posiada też skali, w jakiej ją wykonano.

Na treść kościelno-administracyjną mapy składają się: granice dekanatów i parafii oraz kościoły: dekanalne, parafialne, wikariatów parafialnych, kościoły pomocnicze i kaplice. Odnosnie do kościołów kla-

sztornych ich sieć nie jest pełna. Zniknęły te, które równocześnie spełniają funkcje kościołów parafialnych, a figurują tylko niektóre, nieprowadzące parafialnego duszpasterstwa. Na tej zasadzie oznaczono klasztory w Pilźnie, Sędziszowie, Starym Sączu, Zakliczynie, ale nie ma ich na mapie w Nowym Sączu, Szczyrzycu, Tuchowie; widnieją, lecz tylko jako kościoły parafialne. Przy założeniu oznaczenia na mapie tylko kościołów, związanych z duszpasterstwem parafialnym, otrzymaliśmy odpowiednio rzadką sieć miejscowości. Podano mianowicie tylko miasta i wsie z kościołami i kaplicami, pominięto natomiast miejscowości bez świątyni. Ponieważ w samym Tarnowie istnieje wiele parafii, a nawet są tam dwa dekanaty, przydałaby się mapka poboczna, obrazująca sieć kościołów w tym mieście.

Prezentowana mapa jest bardzo przejrzysta i czytelna, a pojęta jako ilustracja administracji kościelnej na terenie diecezji jest bez zarzutu. Można wszakże mieć nadzieję, że ks. J. Rzepa przy swym gruntownym przygotowaniu opracuje jeszcze — z wykorzystaniem osiągnięć i doświadczeń lubelskiego Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce — mapę swej diecezji o treści historycznej. Lepsza byłaby w mniejszym formacie, za to z dołączoną obszerną legendą.

Hieronim E. Wyczawski